

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

Кафедра інформаційної, бібліотечної та архівної справи

БІБЛІОТЕРАПІЯ

**Програма та навчально-методичні матеріали до курсу
для студентів спеціальності 029
«Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»**

Харків - 2018

УДК [02:615.851](073)
ББК 78.374.04p80-2+53.574.9p80-2
Б 59

Друкується за рішенням ради
факультету соціальних комунікацій
(протокол № від 2018 р.)

Рекомендовано кафедрою інформаційної, бібліотечної та архівної справи ХДАК
(протокол № від 2018 р.)

Укладачі:

Н. А. Коржик, канд. наук із соц. комунікацій, ст. викладач
О. М. Куликова, канд. наук із соц. комунікацій, ст. викладач

Б 59

Бібліотерапія : прогр. та навч.-метод. матеріали для студ. зі спец. 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» / Харк. держ. акад. культури ; уклад. Н. А. Коржик. – Х., 2018. – 30 с.

Навчальна дисципліна «Бібліотерапія» є важливою для підготовки бакалаврів за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Зміст курсу розкриває весь комплекс питань стосовно бібліотерапії та специфіки бібліотерапевтичної діяльності та є перспективним напрямом діяльності сучасних бібліотек.

Для студентів та викладачів, слухачів системи підвищення кваліфікації та післядипломної освіти.

УДК[02:615.851](073)
ББК 78.374.04p80-2+53.574.9p80-2

© Харківська державна академія культури, 2018
© Коржик Н. А., Куликова О.М., 2018

Програма навчальної дисципліни «Бібліотерапія»
I. Опис предмета навчальної дисципліни
Предмет: засоби використання книги в бібліотерапевтичних цілях

Курс: підготовка бакалаврів	Галузь знань, Спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS: 4 Загальна кількість годин: 120 Тижневих годин:	Шифр та назва галузі 02 Культура і мистецтво Шифр та назва спеціальності: 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа Бакалавр 029	Курс спеціалізації Рік підготовки: 2 Семестр: 4 Лекції: 36 Практичні: 22 Семінари: 10 Самостійна робота: 52 Вид контролю: залік (4-й семестр)

II. Мета і завдання навчальної дисципліни

«Бібліотерапія» – навчальна дисципліна, зорієнтована на поглиблене вивчення читацької діяльності особистості в умовах психоемоційного дискомфорту та використання можливостей бібліотерапії, котра є перспективним напрямом діяльності бібліотек. Оволодіння теорією та практикою бібліотерапії розширює можливості майбутнього фахівця, підвищує його конкурентоздатність, посилює фахову підготовку бакалаврів за напрямом «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія».

Мета навчальної дисципліни – підготувати фахівця, здатного кваліфіковано застосовувати знання та методи бібліотерапії, вирішувати проблеми читацького розвитку особистості в різноманітних несприятливих і кризових ситуаціях, сприяти набуттю студентами навичок використання бібліотерапевтичних методик у роботі бібліотек різних установ.

Завдання навчальної дисципліни:

- ознайомити студентів з понятійними апаратом та теорією бібліотерапії;
- дати знання про форми, види та методи бібліотерапії;
- визначити оздоровчі можливості бібліотечної роботи;
- розкрити можливості бібліотеки в бібліотерапевтичному напрямі роботи з читачами;
- ознайомити з технологією та змістом бібліотерапевтичного процесу;
- сприяти формуванню вмінь та навичок майбутніх бібліотечних фахівців щодо проведення бібліотерапевтичної роботи з різними читацькими групами;
- довести перспективи використання бібліотерапевтичних методик в роботі бібліотек в сучасних умовах;
- ознайомити зі специфікою роботи бібліотерапевта, як організатора та керівника бібліотерапевтичного процесу.

III. Вимоги до знань, умінь та навичок

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

Знати:

- сутність та основні поняття бібліотерапії;
- історію та сучасний стан бібліотерапії;
- внесок вітчизняних і зарубіжних учених у становлення та розвиток бібліотерапії;
- зв'язок бібліотерапії з іншими науковими дисциплінами;
- місце та роль бібліотерапії в роботі бібліотек;
- форми, види та методи бібліотерапії;
- основні проблеми теорії та практики бібліотерапії;
- типологію читачів в бібліотерапії;
- напрями професійної діяльності бібліотерапевта.

Уміти:

- вільно орієнтуватися в термінах, що стосуються бібліотерапії;
- корегувати можливості використання різних видів та жанрів літератури як інструментів бібліотерапії;
- виявляти механізми впливу бібліотерапії;
- використовувати бібліотерапевтичні методи з метою покращення психологічного стану читачів.
- визначати характер і причини внутрішньої дисгармонії читача;
- визначати характер і причини внутрішньої дисгармонії читача;
- комплексно підійти до рішення завдання, проблеми;
- зрозуміло та лаконічно розмовляти з читачами.

Набути навички:

- аналізу понятійного апарату бібліотерапії;
- критичної оцінки можливостей бібліотерапії в бібліотеках;
- застосування форм, видів і методів бібліотерапії в роботі бібліотек;
- обґрунтування потенціалу бібліотерапії для розширення функцій бібліотеки;
- оперативного застосування теоретичних знань з бібліотерапії у практичній діяльності бібліотек;
- організації та проведення бібліотерапевтичних заходів у бібліотеці.

IV. Зміст і структура дисципліни

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі заліку. Передбачено рубіжні етапи контролю знань у формі усного опитування, перевірки конспектів, якості підготовки до семінарських занять, виконання практичних завдань, завдань самостійної роботи студентів, підготовки рефератів, тестування.

Тематичний план курсу (денне відділення)

№ п/п	Назва розділів, тем	Всього	Лекцій	Сем.	Практ	Сам. роб.	Форми контр.
1	2	3	4	5	6	7	8
Розділ 1. Бібліотерапія: теорія та практика							
1.	Бібліотерапія: основні поняття, історія та сучасний стан	16	6	2	4	10	реф
2.	Форми, види та методи бібліотерапії	18	4		4	8	

3.	Мистецтво читання	2	2			2	
4.	Різні види літератури в бібліотерапії	12	4	2	4	8	
5.	Бібліотерапія для різних груп населення	8	2			2	
6	Казкотерапія	20	6	4	4	10	
Розділ 2. Професійна діяльність бібліотерапевта							
7.	Психотерапевтична складова бібліотечної роботи	10	4			2	
8.	Бібліотерапевт – організатор і керівник бібліотерапевтичного процесу	14	4	2	4	6	
9.	Теорія і технологія бібліотерапевтичного процесу	10	2			2	
10.	Оздоровчі можливості бібліотечної роботи	10	2			2	тест
Всього		120	36	10	22	52	

Тематичний план курсу (заочне відділення)

№ п/п	Назва розділів, тем	Всього	Лекцій	Сем.	Практ	Сам. роб.	Форми контр.
1	2	3	4	5	6	7	8
Розділ 1. Бібліотерапія: теорія та практика							
1.	Бібліотерапія: основні поняття, історія та сучасний стан		2	2		22	
2.	Форми, види та методи бібліотерапії		1		2	22	
3.	Різні види літератури в бібліотерапії. Казкотерапія		1			22	
Розділ 2. Професійна діяльність бібліотерапевта							
4.	Психотерапевтична складова бібліотечної роботи		1			20	
5.	Бібліотерапевт – організатор і керівник бібліотерапевтичного процесу		1		2	22	
Всього		120	6	2	4	108	

V. ЗМІСТКУРСУ

Розділ 1. БІБЛІОТЕРАПІЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Тема 1. Бібліотерапія: основні поняття, історія та сучасний стан

Теоретико-методологічні аспекти бібліотерапії. Бібліотерапія як наукова бібліотечна дисципліна. Об'єкт, предмет бібліотерапії. Взаємозв'язок та взаємовплив бібліотерапії з іншими дисциплінами. Історія виникнення бібліотерапії. Внесок зарубіжних та вітчизняних учених у розвиток бібліотерапії (М. О. Рубакін, І. З. Вельвовський, М. П. Кутанін). Погляди М. В. Ломоносова. Концепція А. М. Міллер. О. Н. Кузнецов та його пацієнтоцентрована бібліотерапія.

Бібліотерапія як складова частина психотерапії. Сучасні підходи та напрями до проблеми психотерапії. Психічна саморегуляція та бібліотерапія. Бібліотерапія та теорія конфліктології. Бібліотерапія та теорія стресостійкості. Бібліотерапія в контексті естетотерапії.

Бібліотерапія як самостійний напрям роботи бібліотек. Напрями бібліотерапевтичної роботи в Україні та за кордоном. Типи бібліотек, які займаються бібліотерапією. Заходи в бібліотерапевтичній роботі бібліотек. Потреби особистості читача в бібліотерапевтичному читанні та бібліотерапевтичному обслуговуванні на сучасному етапі. Умови, що впливають на читацьку діяльність і читацький розвиток особистості в різних умовах життєдіяльності.

Душевне й духовне здоров'я особистості та бібліотерапія. Деформації читацького розвитку особистості та читацьке здоров'я. Читання осіб з асоціальною спрямованістю.

Нові аспекти бібліотерапії на сучасному етапі. Сучасні проблеми бібліотерапії. Уявлення культурологів, педагогів, соціологів, психологів, медиків, бібліотекознавців щодо змісту та напрямів бібліотерапевтичної діяльності. Взаємодія читацької діяльності, взаємовплив і ступінь референтності в бібліотерапевтичній роботі (бібліотекар - читача, бібліотекар - пацієнт лікувального закладу, бібліотекар - читач-злодій, бібліотекар - медик, медик - пацієнт, бібліотекар - педагог, педагог - учень, бібліотекар - співробітник правоохоронних органів, співробітник правоохоронних органів - злодій, бібліотекар - екстрасенс, екстрасенс - пацієнт, бібліотекар - психолог, психолог - пацієнт). Бібліотерапія з середини (пацієнт - читач - бібліотерапевт).

Семінарське заняття: *Історія та сучасний стан вітчизняної та зарубіжної бібліотерапії – 2 год.*

Практичне заняття: *Характеристика понятійного апарату галузі – 4 год.*

Самостійна робота: *Передумови розвитку бібліотерапії в бібліотеках – 5 год.*

Самостійна робота: *Сучасні дослідження з проблем бібліотерапії – 5 год.*

Тема 2. Форми, види та методи бібліотерапії

Форми бібліотерапії (індивідуальна, групова) та їх характеристика. Методи індивідуальної бібліотерапії (бесіда, самоконтроль, самодопомога, творче самовираження, читання вголос). Методи групової бібліотерапії (консультація, познавально-поведінковий, психодинамічний, ототожнення з персонажем, розслаблення, відволікання, профілактичний, лікувальний, інтерактивний). Методи формування суспільної свідомості. Методи залучення до бібліотерапевтичної діяльності. Методи стимулювання результативності бібліотерапевтичної діяльності.

Види бібліотерапії: клінічна (еволюційна) та розвиваюча (навчально-гуманістична).

Інструменти бібліотерапевтичного впливу.

Типологія читачів в бібліотерапії. Передумови створення типології читачів для різних умов і в залежності від видів читання та читацького розвитку. Основні підходи до типології читачів і їх перспективність для бібліотерапевтичної роботи.

«Масове» і «елітарне» читання в дискомфортних і кризових ситуаціях. Поняття «масове» і «елітарне» читання. Шляхи виходу з кризових і дискомфортних ситуацій. Моделі читання кола читання різних читацьких груп. Вивчення та формування передумов саморегуляції читацької діяльності в умовах психоемоційного дискомфорту. Індивідуальний читацький досвід «елітарного» і «масового читача». Роль міжособистісного та міжчитачевого спілкування. Саморегуляція читацької діяльності особистості.

Різні види бібліотерапевтичного читання. Суб'єктивний досвід особистості як основа для саморегуляції читацької діяльності в різних життєвих умовах. Напрями саморегуляції читацької діяльності особистості. Самобібліотерапія. Бібліотерапія як напрям саморозвитку читачів бібліотек.

Методика проведення бібліотечної бесіди.

Практичне заняття: *Аналіз форм, видів та методів бібліотерапії – 2 год.*

Практичне заняття: *Читацька автобіографія як метод вивчення різних груп читачів в умовах психоемоційного дискомфорту – 2 год.*

Самостійна робота: *Типологія читачів в бібліотерапії – 4 год.*

Самостійна робота: *«Масове» і «елітарне» читання в дискомфортних і кризових ситуаціях – 2 год.*

Самостійна робота: *Різні види бібліотерапевтичного читання – 4 год.*

Тема 3. Мистецтво читання

Історія читання. Книга. Види читання: проглядове та вивчаюче, художнє читання. Книга та читання як інструмент бібліотерапії. Психотерапевтичні ресурси книги. Фізіологічні та генетичні основи сприйняття інформації в стресових для особистості умовах, фізіологічні та генетичні аспекти читання. Мистецтво читання. Функції та види читання. Бібліотерапія та психологія читання: аспекти взаємодії. Закономірності розвитку, мотивація читання, сприйняття, ціннісні орієнтації й читацький розвиток особистості з позиції бібліотерапевтичного підходу.

Самостійна робота: Бібліотерапія і психологія читання: аспекти взаємодії – 2 год.

Тема 4. Різні види літератури в бібліотерапії

Використання різних видів літератури в бібліотерапії. Характеристика різних жанрів літератури (класична, спеціальна, юридична, довідкова, гумористична, пригодницька література поезія, детективи, автобіографії, любовні романи, фантастика тощо) та їх можливостей в бібліотерапії.

Прийоми впливу на читацький вибір.

Семінарське заняття: Жанри літератури як інструмент бібліотерапії – 2 год.

Практичне заняття: Прийоми впливу на читацький вибір - 4 год.

Самостійна робота: Характеристика різних жанрів літератури – 8 год.

Тема 5. Бібліотерапія для різних груп населення

Бібліотерапія для дорослих. Бібліотерапія у сімейній логопсихотерапії. Терапевтичне використання книг для жінок. Бібліотерапія у формуванні навичок адаптації.

Бібліотерапія для дітей, підлітків та молоді. Бібліотерапія у школі. Виховання любові до літератури. Бібліотерапія для підлітків та молоді.

Самостійна робота: Бібліотерапія у формуванні навичок адаптації у різних груп населення – 2 год.

Тема 6. Казкотерапія

Казкотерапія. Казкотерапія Н. Пезешкяна. Використання метафор і анекдотів як різновид казкотерапії в нейролінгвістичному програмуванні. Про користь чарівництва. Терапевтичне малювання по мотивам казок.

Семінарське заняття: Прийоми терапевтичної роботи на основі казок – 4 год.

Практичне заняття: Творча робота по мотивам казок – 2 год.

Практичне заняття: Створення казки – 2 год.

Самостійна робота: Казкотерапія – 10 год.

Розділ 2. Професійна діяльність бібліотерапевта

Тема 7. Психотерапевтична складова бібліотечної роботи

Професійна діяльність бібліотерапевта як системний об'єкт дослідження та проектування. Особистість бібліотекаря та бібліотерапевтичний процес.

Бібліотерапевтичні функції бібліотекаря в різних соціальних умовах.

Читацькі потреби особистості в несприятливих умовах та кризах. Особливості сучасного інформаційного середовища, які впливають на читацький розвиток особистості. Результати досліджень про різні фактори, які впливають на читацький розвиток особистості в процесі соціалізації особистості з урахуванням несприятливих факторів і акцентом на читацьку поведінку в моменти кризи особистості.

Бібліотерапія та соціальна адаптація особистості. Міжособистісне та міжчитацьке спілкування в несприятливих і кризових умовах. Зразки читацької діяльності видатних особистостей в несприятливих умовах.

Самостійна робота: Бібліотерапевтичні функції бібліотекаря в різних соціальних умовах – 2 год.

Тема 8. Бібліотерапевт – організатор і керівник бібліотерапевтичного процесу

Психологія спілкування бібліотекаря з читачами в процесі бібліотерапії. Роль бібліотекаря в оздоровчому процесі.

Робота бібліотекаря-бібліотерапевта з різними групами читачів (аспекти творчого читання, рекреаційного, адаптаційного, компенсаторного, діагностичного, профілактичного, лікувального та саморегуляційного).

Реальний та ідеальний портрет фахівця з проблем практичної роботи з бібліотерапії в бібліотеках. Психологічні служби в бібліотеках, взаємодія їх з напрямом бібліотерапевтичної роботи. Потреби читачів у бібліотерапевтичній діяльності бібліотек. Формування аудиторії для заходів бібліотек з бібліотерапії.

Вимоги до професійної компетентності бібліотерапевта.

Бібліотерапія і психологія бібліотечного обслуговування. Бібліотерапевтичні заходи в бібліотеках.

Бібліотерапія як напрям удосконалення читацької діяльності. Читацька діяльність особистості в індивідуальній, груповій і масовій роботі бібліотек. Особливості читацької діяльності в процесі проведення бібліотерапевтичних заходів бібліотек. Формування попиту на бібліотерапевтичне обслуговування в бібліотеках. Методики вивчення читачів, як потребують такого обслуговування. Створення методик роботи з читачами у даному напрямку.

Життєві кризи і професійні деформації особистості. Корекція і самокорекція через удосконалення читацької діяльності.

Семінарське заняття: Бібліотерапія і психологія бібліотечного обслуговування – 2 год.

Практичне заняття: Комплектування бібліотечного фонду літературою, призначеною для використання в бібліотерапевтичних цілях – 2 год.

Практичне заняття: Вимоги до підготовки бібліотерапевта – 2 год.

Самостійна робота: Життєві кризи і професійні деформації особистості – 6 год.

Тема 9. Теорія і технологія бібліотерапевтичного процесу

Зміст бібліотерапевтичного процесу. Організація та управління бібліотерапевтичним процесом.

Взаємодія суб'єктів бібліотерапевтичного процесу.

Самостійна робота: Аспекти бібліотерапевтичного процесу – 2 год.

Тема 10. Оздоровчі можливості бібліотечної роботи

Здоровий образ життя як елемент сучасної суспільної культури. Поняття «психічна норма». Біологічні знання в системі загальнокультурних цінностей. Естепотерапія.

Самостійна робота: Роль літератури у духовному оздоровленні особистості – 2 год.

VI. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО СЕМІНАРСЬКИХ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Завдання до семінарських, практичних занять, самостійної роботи студентів

Розділ 1. БІБЛІОТЕРАПІЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Тема 1. Бібліотерапія: основні поняття, історія та сучасний стан

Семінарське заняття: Історія та сучасний стан вітчизняної та зарубіжної бібліотерапії – 2 год.

Запитання:

1. Передумови виникнення бібліотерапії.
2. Внесок вітчизняних учених у становлення та розвиток бібліотерапії.
3. Внесок зарубіжних учених у розвиток бібліотерапії.

4. Напрями бібліотерапевтичної роботи за кордоном в сучасних умовах.
5. Напрями бібліотерапевтичної роботи в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку.
6. Проблеми впровадження бібліотерапії в роботу сучасних бібліотек.

Література: [4, 7, 10, 12, 27, 32].

Практичне заняття: Характеристика понятійного апарату галузі – 4 год.

Мета: вивчити основні поняття бібліотерапії.

Завдання:

1. Ознайомитися з довідковими та навчальними виданнями, які містять визначення основних понять бібліотерапії.

2. Зафіксувати ці поняття.

3. Запропонувати своє визначення поняття бібліотерапія.

Література: [6, 10, 12, 27].

Самостійна робота: Передумови розвитку бібліотерапії в бібліотеках – 5 год.

Мета: визначити передумови становлення та розвитку бібліотерапії в бібліотеках.

Завдання:

Підготувати реферат, вибравши одну з наступних тем:

1. Бібліотерапія як складова частина психотерапії.

2. Бібліотерапія як самостійний напрям роботи бібліотек.

3. Психічна саморегуляція і бібліотерапія.

4. Бібліотерапія та теорія конфліктології.

5. Бібліотерапія та теорія стресостійкості.

6. Душевне й духовне здоров'я особистості та бібліотерапія.

7. Читання осіб з асоціальною спрямованістю.

8. Деформації читацького розвитку особистості і читацьке здоров'я.

Література: [8, 11, 14, 18, 19, 22, 23, 27, 28, 29].

Самостійна робота: Сучасні дослідження з проблем бібліотерапії – 5 год.

Мета: ознайомитися з сучасними дослідженнями в бібліотерапії.

Завдання: підготувати доповідь, в якій розповісти про результати конкретного дослідження з питань бібліотерапії на сучасному етапі.

Література: студент вибирає самостійно.

Тема 2. Форми, види та методи бібліотерапії

Практичне заняття: Аналіз форм, видів та методів бібліотерапії – 2 год.

Мета: засвоїти форми, види та методи бібліотерапії.

Завдання:

1. Ознайомитися з класифікацією форм, видів і методів бібліотерапії.

2. Визначити форму та вид, а також підібрати методи бібліотерапії для запропонованих конкретних ситуацій.

3. Висновки обґрунтувати та оформити письмово.

Література: [4, 10, 11, 12].

Практичне заняття: Читацька автобіографія як метод вивчення різних груп читачів в умовах психоемоційного дискомфорту - 2 год.

Мета: засвоїти можливості аналізу читацьких автобіографій як методу вивчення читачів в умовах психоемоційного дискомфорту.

Завдання:

1. Написати читацьку автобіографію в формі есе (що та як ви читали в 10, 15 років, що читаете зараз, що для вас читання).

2. Проаналізувати запропоновані читацькі формуляри.

Література: [4, 10, 15].

Самостійна робота: Типологія читачів в бібліотерапії – 4 год.

Мета: засвоїти типологію читачів в бібліотерапії.

Завдання:

1. Ознайомитися з різними підходами до типології читачів в бібліотерапії.
2. Визначити перспективність типології читачів для бібліотерапевтичної роботи.
3. Запропонувати власну типологію читачів в бібліотерапії.
4. Результати самостійної роботи оформити письмово.

Література: [4, 10, 12, 15, 27].

Самостійна робота: «Масове» і «елітарне» читання в дискомфортних і кризових ситуаціях - 5 год.

Мета: засвоїти можливості «масового» та «елітарного» читання в дискомфортних і кризових ситуаціях.

Завдання: підготувати доповідь на одну з запропонованих тем:

1. «Масове» і «елітарне» читання: основні поняття.
2. Шляхи виходу з дискомфортних ситуацій.
3. Моделі читання кола читання різних читацьких груп.
4. Роль міжособистісного та міжчитачевого спілкування.
5. Саморегуляція читацької діяльності особистості.
6. Передумови саморегуляції читацької діяльності в умовах психоемоційного дискомфорту.
7. Індивідуальний читацький досвід «елітарного» і масового читача.

Література: [10, 11, 12, 15, 16, 29, 38, 43].

Тема 3. Мистецтво читання

Самостійна робота: Бібліотерапія та психологія читання: аспекти взаємодії – 2 год.

Запитання:

1. Читацький розвиток особистості з позиції бібліотерапевтичного підходу.
2. Читацька культура особистості в кризовому стані.
3. Психологія читання.
4. Диференціація читачів і психологія читання.
5. Читацьке сприйняття, як проблема психології читання.
6. Психологічні риси та психологічний вік особистості.
7. Мотивація читання.
8. Читацький розвиток особистості: бібліотерапевтичний аспект.

Література: [10, 16, 17, 18, 26].

Тема 4. Різні види літератури в бібліотерапії

Семінарське заняття: Жанри літератури як інструмент бібліотерапії – 2 год.

Завдання:

1. Література як інструмент бібліотерапії.
2. Різновиди літератури та її можливості в бібліотерапії.
3. Літературні жанри та його категорії.
3. Спеціальна література та її особливості.

Література: [2, 11, 27, 29].

Практичне заняття: Прийоми впливу на читацький вибір – 2 год.

Мета: засвоїти прийоми впливу на читацький вибір.

Завдання:

1. Ознайомитися з тактовними рекомендаційними ефектами та їх можливостями.
2. Скласти паспорт 3 тактовних рекомендаційних ефектів, які, на вашу думку, доцільно застосовувати в практичній роботі бібліотеки за схемою:

Назва прийому.

Мета прийому.

Сутність прийому.

Теоретична база прийому.

Психологічні механізми прийому.

Приклади використання.

Джерела.

3. Результати роботи оформити письмово.

Література: [10, 12, 15, 17, 19, 59].

Самостійна робота: Характеристика різних жанрів літератури - 2 год.

Мета: вивчити можливості різних жанрів літератури в бібліотерапії.

Завдання:

1. Ознайомитися з різними жанрами літератури.
2. Охарактеризувати можливості трьох жанрів на вибір щодо застосування їх в бібліотерапевтичних цілях.
3. Запропонувати перелік творів (5 назв для кожного жанру), які можна використовувати в бібліотерапії. Вказати для вирішення яких проблем їх можна застосовувати. Заповнити таблицю:

Назва жанру	Б.о. твору	Проблема

4. Висновки оформити письмово.

Література: [10, 12, 15, 24, 25, 29, 42, 43, 47, 52, 69, 75, 77, 78].

Тема 5. Бібліотерапія для різних груп населення

Самостійна робота: Бібліотерапія у формуванні навичок адаптації у різних груп населення – 2 год.

Мета: засвоїти методику роботи по відбору літератури для бібліотерапевтичної роботи.

Завдання:

Підібрати літературу для бібліотерапевтичної роботи:

- для різних вікових груп (*список*);
- дати обґрунтування кожній позиції;
- результати оформити письмово та захистити.

Література: [11, 57, 64, 65, 67, 70, 77].

Тема 6. Казкотерапія

Семінарське заняття: Прийоми терапевтичної роботи на основі казок – 4 год.

Запитання:

1. Жанри котрі використовуються в казкотерапії.
2. Типологія казок.
3. Основні методи казкотерапії.
4. Граматика фантазії Джанни Родари.
5. Морфологія казки.

Література: [1, 24, 25, 47, 73, 74].

Практичне заняття: Творча робота по мотивам казок – 2 год.

Мета:

Завдання:

1. Аналіз можливостей казок в творчій роботі.
2. Казковий сценарій як інструмент казкотерапії у роботі з дітьми (обробити одну казку).

Література: [1, 5, 11, 24, 25, 47, 58, 75 76].

Практичне заняття: Створення казки – 2 год.

Мета: визначити бібліотерапевтичний потенціал казок.

Завдання:

1. Скласти казку про себе (обов'язкова умова: закінчення казки має бути хорошим).
2. Захистити власно розроблені казки.

Література: [1, 5, 24, 25, 74].

Самостійна робота: Казкотерапія - 10 год.

Мета: ознайомитися з можливостями казкотерапії.

Завдання:

1. Проаналізувати 5 казок (народних або авторських) за схемою Проппа.
2. Визначити бібліотерапевтичний потенціал казок О. Сухомлинського.
3. Скласти три казки, в яких вирішується якась проблема (низька самооцінка; складні взаємовідносини з батьками, однолітками; жадібність; заздрість; страхи тощо).
4. Захистити власно розроблені казки.

Література: [1, 5, 24, 25, 30, 31, 47, 50, 65, 68, 73, 74, 75, 77, 78].

Розділ 2.Професійна діяльність бібліотерапевта

Тема 7. Психотерапевтична складова бібліотечної роботи

Самостійна робота: Бібліотерапевтичні функції бібліотекаря в різних соціальних умовах - 2 год.

Мета: засвоїти бібліотерапевтичні функції бібліотекаря в різних соціальних умовах.

Завдання:

1. Визначити, які бібліотерапевтичні функції виконує бібліотекар в різних соціальних умовах.
2. З'ясувати специфіку читацьких потреб особистості в несприятливих умовах та кризах.
3. Сформулювати основні фактори, які впливають на читацький розвиток особистості в процесі її соціалізації.
4. Визначити вплив сучасного інформаційного середовища на читацький розвиток особистості.
5. Ознайомитися зі зразками читацької діяльності видатних особистостей в несприятливих умовах.
6. Підготувати письмовий звіт за результатами самостійної роботи.

Література: [10, 11, 12, 15].

Тема 8. Бібліотерапевт - організатор і керівник бібліотерапевтичного процесу
Семинарське заняття: Бібліотерапія і психологія бібліотечної обслуговування - 4 год.

Запитання:

1. Бібліотерапія і психологія бібліотечної обслуговування.
2. Бібліотерапевтичні заходи в бібліотеках.
3. Бібліотерапія як напрям удосконалення читацької діяльності.
4. Читацька діяльність особистості в роботі бібліотек.
5. Читацька діяльність в процесі проведення бібліотерапевтичних заходів бібліотек.

6. Формування попиту на бібліотерапевтичне обслуговування.
7. Методики вивчення читачів, як потребують бібліотерапевтичного обслуговування.
8. Створення методик роботи з читачами у бібліотерапевтичному напрямку.

Література: [2, 4, 12, 11, 12, 15, 23, 34, 41, 45].

Практичне заняття: Комплектування бібліотечного фонду літературою, призначеною для використання в бібліотерапевтичних цілях - 2 год.

Мета: засвоїти специфіку комплектування бібліотечного фонду, призначеного для використання в бібліотерапевтичних цілях.

Завдання:

1. Ознайомитися з прайс-листами та каталогами видавництв.
2. Запропонувати список літератури (20 примірників), які варто мати в бібліотечному фонді для використання в бібліотерапевтичних цілях.
3. Обґрунтувати доцільність кожної позиції (усно).

Література: [10, 11, 12, 15].

Практичне заняття: Вимоги до підготовки бібліотерапевта - 2 год.

Мета: вивчити вимоги до компетентного фахівця з бібліотерапії.

Завдання:

1. Ознайомитися з літературою з теми.
2. Розробити пам'ятку бібліотерапевта.
3. Скласти таблицю знань, умінь, навичок необхідних бібліотерапевту.
4. Результати роботи оформити письмово.

Література: [10, 12, 13, 18, 20, 41, 44].

Самостійна робота: Життєві кризи і професійні деформації особистості - 6 год.

Мета: засвоїти можливості корекції та самокорекції особистості в умовах життєвих криз і професійної деформації через удосконалення читацької діяльності.

Завдання:

1. Ознайомитися з літературою з теми.
2. Дати визначення понять «криза», «криза професіоналізації», «професійна деформація особистості».
3. З'ясувати кризи професіоналізації бібліотекарів.
4. Визначити способи корекції і самокорекції через читацьку діяльність.
5. Висновки оформити письмово.

Література: [10, 12, 13, 18, 19, 20].

Тема 9. Теорія і технологія бібліотерапевтичного процесу

Самостійна робота: Аспекти бібліотерапевтичного процесу – 2 год.

Мета: закріпити знання з теорії і технології бібліотерапевтичного процесу.

Завдання:

1. Створити модель бібліотерапевтичного процесу для пацієнта/читача обираючи один із рівнів (орієнтовний, конкретно-націлюючий, концептуально-моделюючий, предметний).
2. Зафіксувати вибраний рівень та обґрунтувати бібліотерапевтичний процес.
3. Підготувати письмовий звіт за результатами самостійної роботи.

Література: [1, 10, 12, 18, 61, 72].

Тема 10. Оздоровчі можливості бібліотечної роботи

Самостійна робота: Роль літератури у духовному оздоровленні особистості – 2 год.

Мета: закріпити знання з бібліотерапевтичних методик та набути навичок підбору літератури.

Завдання:

1. Скласти списки літератури для бібліотерапії з урахуванням психотравмуючих ситуацій:
  - а) література, що присвячена конфліктам у сфері моралі;
  - б) література, що присвячена конфліктам на виробництві та засобам їх подолання;
  - в) література, що присвячена психічним травмам щодо побутових ситуацій.
2. Зафіксувати письмово, захисти.

Література: [10, 18, 71, 72].

РОЗПОДІЛ БАЛІВ. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Підсумкове оцінювання:

90-100 балів - відмінно (А);

82-89 балів-добре (В);

75-81 балів-добре (С);

67-74 балів задовільно (Д);

60-66 балів - задовільно (Е);

35-59 балів - незадовільно з можливістю повторного складання (FХ);

1-34 балів - незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу (F).

Визначення рейтингу навчальної діяльності студента з дисципліни «Бібліотерапія»

(поточна атестація)						(поточна атестація)						Підсумковий контроль	Роль
Розділ 1						реф	Розділ 2				Тест		
T1	T2	T3	T4	T5	T6		T7	T8	T9	T10			
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	40	100

Шкала нарахування балів за основні форми навчальної діяльності:

підсумковий контроль — 40 балів;

рубіжне тестування — 5 балів;

реферат — 5 балів;

доповідь на семінарському занятті — 2-3 балів;

звіт про практичну роботу — 3 бали;

звіт про самостійну роботу — 2 бали.

Методичне забезпечення: опорні конспекти лекцій, підручники та навчальні посібники, комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (ІКНМЗД); схеми, таблиці.

VII. СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Алексеенко В. Играем в сказку / В. Алексеенко, Я. Лоцинина. – М. : Рипол классик, 2008 . – 218 с.
2. Алексейчик А. Е. Библиотерапия / А. Е. Алексейчик // Руководство по психотерапии. – Ташкент : Медицина, 1985. – С. 127-142.
3. Библиотерапия : задачи, подходы, методы : сб. ст. / Сост. О. Л. Ка-бачек. – М. : БМЦ, 2001. – 128 с.
4. Борецка И. Библиотерапия : лекции / И. Борецка. – Гродно : ГрГУ, 2007. – 100 с. : [Электрон, ресурс]. – Режим доступа: <http://www.twirpx.com/file/757577/>
5. Гнездилов А. В. Авторская сказкотерапия. Дым старинного камина (сказки доктора Балугу) / А. В. Гнездилов. – СПб.: Речь, 2003. – 292 с.

6. Горский А. В. К истокам термина «библиотерапия» / А. В. Горский, И. Н. Казаринова // Библиотековедство. Документоведство. Информология. – 2004. – № 4. – С. 59-67.
7. Дворкина М. Я. Исследование проблем библиотерапии / М. Я. Дворкина//Библиография. – 2010. – №5. – С. 101-103.
8. Дергилева Т. Т. «Женщина в белом» исцеляет больных / Т. Т. Дергилева//Библиография. – 2005. – № 10. – С. 10-12.
9. Дергилева Т. Эффект исцеляющего слова / Т. Дергилева // Библиотека. – 2008. – № 10. – С. 49-51.
10. Дрешер Ю. Н. Библиотерапия: полный курс : учеб. пособие / Ю. И. Дрешер. – М. : Фаир, 2007. – 558 с.
11. Дрешер Ю. Н. Библиотерапия: теория и практика : учеб. пособие / Ю. Н. Дрешер. – СПб. : Профессия, 2008. – 269 с. : [Электрон, ресурс]. – Режим доступа: <http://lib.lseptember.ru/2003/13/1.htm>
12. Дрешер Ю. Н. Библиотерапевтическая деятельность: методология и методика / Ю. Н. Дрешер. – М.: Либерия-Бибинформ, 2009. – 239 с.
13. Дрешер Ю. Вращение книгой: Концепция подготовки библиотерапевтов / Ю. Дрешер // Библиография. – 2003. – № 12. – С. 7-Ю.
14. Дрешер Ю. Кого и как лечит книга / Ю. Дрешер // Библиотека, 1999. – №3. – С. 68-70.
15. Дрешер Ю. Н. Методика и технология библиотерапевтической деятельности / Ю. Н. Дрешер. – М. : ВИНТИ, 2001. – 276 с.
16. Дрешер Ю. Н. Некоторые аспекты социальной роли литературы и механизмы психологического воздействия текста на личность. Современный взгляд на культуру чтения / Дрешер Ю. Н. // Науч. и техн. б-ки. – 2004. – № 8. – С. 31-44.
17. Дрешер Ю. Н. Проблемы потребностей, мотиваций и ценностных ориентации личности в библиотерапии / Дрешер Ю. Н. // Науч. и техн. б-ки. – 2005. – № 4. – С. 53-64.
18. Дрешер Ю. Н. Психологические основы библиотечной деятельности / Ю. Н. Дрешер // Шк. библиотека. – 2006. – № 11. – С. 24-28.
19. Дрешер Ю. Роль библиотекаря в сохранении здоровья / Ю. Дрешер //Библиография. – 2005. – № 10. – С. 7-8.
20. Дрешер Ю. Н. Современная концепция подготовки специалиста-библиотерапевта : науч.-метод. пособие / Ю. Н. Дрешер. – М. : Либерия, 2003. – 247 с.
21. Ельцова В. Не только лекарства нужны больному / В. Ельцова // Библиотека. – 1998. – № 8. – С. 25-26.
22. Ельцова-Стрелкова В. Вместе с таблеткой – доброе слово / В. Ельцова-Стрелкова // Библиотека. – 2002.– №5. – С. 77-78.
23. Ельцова-Стрелкова В. К пациентам – подход особый / В. Ельцова-Стрелкова // Библиотека. – 2002. – № 12. – С. 15-16.
24. Зинкевич Т. Д. Волшебный источник: Теория и практика сказкотерапии. Опыт психодиагностики и психокоррекции. Практическое пособие для воспитателей, педагогов, методистов, психологов и мудрых родителей / Т. Д. Зинкевич, А. М. Михайлов. – СПб. : СМАРТ, 2007. – 169 с.
25. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. Практикум по сказкотерапии / Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева. – СПб. : ООО «Речь», 2000. – 310 с.
26. Исаева Е. Н. О соционической библиопсихологии и соционической библиотерапии / Е. Н. Исаева // Библиотековедение. – 2000. – № 6. – С. 53-60.
27. Кабачек О. Л. Библиотерапия: История, теории и методики / О. Л. Кабачек // Библиопсихология и библиотерапия. – М. : Школьная б-ка, 2005. – С. 189-219 : [Электрон, ресурс]. – Режим доступа: <http://www.portal-slovo.ru/pedagogy/38099.php>

28. Кабачек О. Коррекционная педагогика: что она может дать детям / О. Кабачек // Библиотека. – 1999. – № 4. – С. 83-85.
29. Кабачек О. Л. Нравственный аспект художественной литературы: библиотерапия и антибиблиотерапия / О. Л. Кабачек // Шк. Библиотека. – 2004. – № 2. – С. 31-34.
30. Кабачек О. Л. Сказка в век компьютера / О. Л. Кабачек. – М. : Либерия, 2001.–205 с.
31. Кабачек О. Терапия в жанре волшебства : Психологические предпосылки сказкотерапии / О. Кабачек // Библ. дѣло. – 2003. – № 12. – С. 2-6.
32. Кабачек О. Л. Библиотерапия – пример междисциплинарное / О. Л. Кабачек // Вестн. БАЕ. – 2002. – № 2. – С. 75-76.
33. Казаринова И. «Душ человеческих добрые лекари»: Библиотерапия: акмеологический подход / И. Казаринова // Библ. дѣло. – 2003. – №12. – С. 11-12.
34. Казаринова И. Центр психологической защиты личности / И. Казаринова, Н. Соколова // Библиотека. – 1999. – № 6. – С. 47-48.
35. Казаринова Н. Информацией можно отравиться / Н. Казаринова // Библиотека. – 1997. – № 2. – С. 54-56.
36. Карпова Н. Л. Библиотерапия в семейной логопсихотерапии / Н. Л. Карпова // Вопр. психологии. – 2006. – № 4. – С. 70-82.
37. Карпова Н.Л. Семейное чтение – семейная библиотерапия / Н.Л. Карпова // Шк. б-ка. - 2004. – № 5. – С. 53-57.
38. Келлер Т. Хорошая книга – тоже лекарство / Т. Келлер // Библиотека. – 1999. – № 4. – С. 27-28.
39. Краснящих А. Библиотерапия: благая весть / А. Краснящих // Библ. дѣло. – 2005. – № 10. – С. 2-5.
40. Куликова Л. Г. Арт-терапия: оздоровление силой искусства / Л.Г.Куликова // Библиотека. – 2003. – № 5. – С. 61-63.
41. Лозова О. М. Бібліотерапевтичне спілкування з читачем. Бібліотекар чи бібліотерапевт: в межах і за межами компетентності / О. М. Лозова // Практ. психологія та соц. робота. – 2003. – № 7. – С 64-69.
42. Нравственный аспект художественной литературы: библиотерапия и антибиблиотерапия // Шк. библиотека. – 2004. – № 1. – С. 30-32.
43. Оганесян Н. Т. Библиотерапия: Самоактуализация психических состояний через поэзию / Н. Т. Оганесян. – М. : Ось-89, 2002. – 272 с.
44. Официальное признание концепции подготовки специалистов-библиотерапевтов // Науч. и техн. б-ки. – 2002. – № 7. – С. 97-100.
45. Рахмани на Т. В. Вам поможет библиотерапевт / Т. В. Рахманина // Библиотека. – 2003. - № 9. – С. 74-75.
46. Роденко Н. Ю. Компенсаторне значення бібліотерапевтичної діяльності в соціокультурній реабілітації користувачів з обмеженими фізичними можливостями / Н. Ю. Роденко // Вісн. ХДАК. – 2006. – Вип. 17. – С 199-206.
47. Соколов Д. Ю. Сказки и сказкотерапия / Д. Ю. Соколов. – М. : Эксмо-пресс, 2005. – 224 с.
48. Рубакин Н. А. Библиологическая психология / Н. А. Рубакин. – М. : Акад. проект: Трикта, 2006. – 296 с.
49. Соколова Н. К добру – через книгу. Библиотеки и социальная защита населения / Н. Соколова // Библ. дѣло. – 2004. – № 3. – С. 9-10.
50. Сухомлинский В. А. О воспитании / В. А. Сухомлинский; сост. и авт. вступит, очерков С. Соловейчик. – 4-е изд.. М. : Политиздат, 1982. – 270 с.
51. Тимофеев А. Лечит... слово / А. Тимофеева // Библиотека. – 2000. – № 4. – С. 37-39.
52. Тюнина Е. И. И сказки лечат / Е. И. Тюнина // Библиотека. – 2003. – № 10. – С. 64-66.

53. Тюріна В. О. Роль бібліотек у роботі з дітьми девіантної поведінки / В. О. Тюріна // Вісн. ХДАК. – 2005. – Вип. 16. – С 263-270.
54. Шарова С. А. Воспитание личности / С. А. Шарова, Е. А. Салова // Мирбиблиогр. – 2001. – № 1. – С 60-70.

Додаткова

55. Амосов Н. М. Раздумья о здоровье / Н. М. Амосов. – Киев : Здоровье, 1990. – 116 с.
56. Башкирова Е. Н. Библиотерапия – продуктивный метод преодоления страхов у детей / Е. Н. Башкирова // Восп. школьников. – 2011. – № 7. – С. 54-57.
57. Бетехтина О. Аптека для души / О. Бетехтина // Библиотека 2007. – №4. – С. 37.
58. Беттельгейм Б. О пользе волшебства / Б. Беттельгейм // Педология. Новый век. – 2000. – № 1. – С. 30-31.
59. Верховая Ю. Л. Библиотерапия как средство личностного развития студентов/ Ю. Л. Верховая // Библиотековедение. – 2007. – № 5. – С. 71-74.
60. Грабенко Т. М. Практикум по креативной терапии. / Т. М. Грабенко, Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева. – СПб. : Речь, 2003. – 400 с.
61. Гузий Н.С. Использование методов библиотерапии в решении возрастных задач юности / Н. С. Гузий : [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: [URL:http://www.vags.ru>files/gmu/kp/гузий_н_с.doc](http://www.vags.ru>files/gmu/kp/гузий_н_с.doc)
62. Демчук Н. Соціоніка як платформа бібліотерапевтичних практик ХХІ століття / Н. Демчук // INFORMATION COMMUNICATION, SOCIETY (ICS-2017) 18-20 MAY 2017, SLAVSKE UKRAINE : [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: http://www.academia.edu/33194496/Соціоніка_як_платформа_бібліотерапевтичних_практик_ХХІ
63. Детская библиотерапия. URL:<http://www.librarybooklists.org/fiction/children/jbibliotherapy.htm>
64. Добрынина Н. Слоеный пирог искусства чтения / Н. Добрынина // Библиотека. – 2001. – № 9. – С. 52-55.
65. Ильин И. А. Русская душа в своих сказках и легендах. Собр. соч. В Ют.–Т. 6. Кн. III. – М. : Русская книга, 1997. – С. 31-58.
66. Кабачек О. Библиотерапия для дошкольников / О. Кабачек : [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: URL:<http://www.obguch.ru>index.php>
67. Каганов И. Я. Неотложная задача книговедения: книга и психическое здоровье / И. Я. Каганов, А. М. Миллер // Психотерапия в курортологии. – Х., 1968. – С. 66-68.
68. Кармышева Н. «И зачем тебе аптека, если есть библиотека!» / Н. Кармышева // Новая библиотека. – 2006. – № 1. – С. 12.
69. Кудзилов Д. Б. Психодиагностика через рисунок в сказкотерапии / Д. Б. Кудзилов, Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева. – СПб. : Речь, 2003. – 146 с.
70. Миллер А. М. Некоторые проблемы библиотерапии за рубежом : обзор лит. /А. М. Миллер // Библиотековедение и библиография за рубежом. Вып. 36.– 1971, –С. 93-107.
71. Ногачевська І. О. Потенціал бібліотерапії у психотерапевтичній допомозі молоді / І. О. Ногачевська // Психологія: реальність і перспективи. – 2014. – Вип. 3. – С. 115-117.
72. Осипова А. А. Общая психокоррекция : учеб. пособие. – М. : Сфера, 2002. – 510 с.
73. Пропп В. Я. Морфология сказки. – 2-е изд.. – М. : Наука, 1969. – 168 с.
74. Родари Дж. Грамматика фантазии: Введение в искусство придумывания историй : пер. с итал. / Дж. Родари. – 2-е изд. – М. : Прогресс, 1990. – 191 с. : ил.
75. Сильченкова Л. С. Психология формирования механизма чтения / Л. С. Сильченкова // начальная школа. – 2010. – № 7. – С. 74–80.
76. Фон Франц М.-Л. Психология сказки. Толкование волшебных сказок. Психологический смысл мотива искупления в волшебной сказке. / М.- Л. Фон Франц. – СПб. : Б.С.К., 1998. – 360 с.

77. Черняева С. А. Психотерапевтические сказки и игры: монографія / С. А. Черняева. – СПб. : Речь, 2002. – 166 с.

78. <http://skazkatera.kiev.ua/>

VIII. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Арттерапія – терапія засобами мистецтва. З цією метою використовуються прикладні види мистецтва.

Бесіда – метод отримання інформації на основі вербальної комунікації. В психотерапії та бібліотерапії бесіда проходить у формі вільного спілкування.

Бібліопсихологія – галузь психології, яку розробив М. О. Рубакін та інші бібліопсихологи на початку ХХ століття. Вивчала психотерапевтичний потенціал друкованого слова, побудову типології літератури згідно її терапевтичному впливу.

Бібліотека – культурно-освітній заклад, що здійснює збирання друкованих і рукописних матеріалів, проводить їх опрацювання і відображення у каталогах, організовує відповідне їх зберігання, збереження і обслуговування ними читачів.

Бібліотерапевт – фахівець в галузі бібліотерапії, який вирішує широке коло психолого-педагогічних, бібліотечно-інформаційних, психотерапевтичних, соціологічних завдань щодо професійно-особистісного розвитку людини.

Бібліотерапевтична діяльність – це обумовлена морально-інтелектуальними мотивами суспільнодоцільна діяльність щодо створення актуалізації потенціалу самопоміжності, реалізації мотивів до ефективної праці, до самозабезпечення з метою формування здорового способу життя як культурної цінності.

Бібліотерапевтична корекція особистості – вплив бібліотерапевта в ході бібліотерапевтичного процесу на особистість читача з метою виправлення його відношення до навколишнього світу та до самого себе.

Бібліотерапевтична технологія – це системний метод створення, застосування та визначення процесу формування здорового образу життя з урахуванням взаємодії психотерапевтичних ресурсів літератури різних жанрів і методів бібліотерапевтичного впливу, які ставлять своїм завданням оптимізацію формування гармонійно розвинутої особистості.

Бібліотерапевтичне консультування – аналіз психічного стану читача з використанням різних методів психологічної діагностики (інтерв'ю, експериментів тощо) і надання йому об'єктивних даних і наукових інтерпретацій їх результатів, які повинні сприяти вирішенню загальножиттєвих проблем, які постають перед людиною, інформації про варіанти попередження психологічних проблем і методів психологічного захисту, а також розширенню його психологічної культури та особистісному зростанню.

Бібліотерапевтичний вплив – дія, спрямована на здійснення психотерапевтичної допомоги читачу з використанням спеціально підібраних інформаційних матеріалів у якості допоміжного лікарського засобу.

Бібліотерапевтичний моніторинг – діагностика, оцінка та прогнозування стану бібліотерапевтичного процесу (відстеження його здійснення, результатів, перспектив розвитку).

Бібліотерапевтичний процес – спеціально організована, цілеспрямована взаємодія бібліотерапевта та читача, яка спрямована на рішення розвивальних і освітніх завдань.

Бібліотерапевтичний сеанс – основна організаційна форма бібліотерапевтичного процесу. Мета бібліотерапевтичного сеансу – дати читачу інформацію про проблеми; допомогти зрозуміти їх сутність; обговорити нові цінності та відносини; сформувати свідомість того, що інші люди стикаються зі схожими проблемами, показати, як вони ці проблеми вирішували.

Бібліотерапія – наука про закономірності, механізми, засоби збереження та укріплення фізичного та духовного здоров'я, цілісності особистості в несприятливих умовах за допомогою синтезування ситуацій читання спеціально підібраної літератури.

Бібліотерапія читанням передбачає розвиток та корекцію особистості в процесі читання.

Бібліотечна педагогіка – наукова бібліотекознавча дисципліна, яка сформувалася на базі інтеграції педагогіки та бібліотекознавства; розглядає педагогічні основи бібліотечної справи, проблеми теорії читання, пропаганди літератури та керівництва читанням на основі положень педагогіки про теоретичні засади виховання, про обсяг і зміст знань, які характеризуються різним ступенем культурного розвитку людини.

Бібліотечна психологія – наукова бібліотекознавча дисципліна, яка з'явилася внаслідок інтеграції психології та бібліотекознавства, вивчає психологічні основи бібліотечної справи.

Депресія – пригнічений психічний стан людини.

Дискомфортний стан людини – стан, який характеризується несприятливими суб'єктивними відчуттями (головний біль тощо), часто супроводжується несприятливими психофізіологічними зрушеннями.

Запит читача – потреба читача в пошуку та видачі необхідної йому інформації.

Засоби бібліотерапевтичної діяльності – це духовні та матеріальні види діяльності, джерела та засоби створення сприятливого культурно-психологічного середовища, ідейно-емоційний вплив на свідомість, почуття та поведінку людей, утягнення їх у процес формування здорового способу життя.

Елітарна література – один з двох потоків сучасного літературного процесу (іншим є масова література). Елітарні твори вирізняються інтелектуальною та естетичною ускладненістю, наявністю багатого підтексту та зашифрованої образності. Часто суттєву роль у них відіграють літературний і культурний контексти. Такі твори потребують активного, освіченого і розвиненого читача, який би у процесі знайомства з текстом залучався до «співавторства».

Емоції – особлива форма психічного відображення, яка проявляється як суб'єктивних переживаннях, так і фізіологічних реакціях.

Індивідуальна бібліотерапія характеризується тим, що розвиток та корекція особистості відбувається в процесі читання. Читач читає книги, які спеціально підібрали з терапевтичною метою.

Інтерактивна бібліотерапія – організація бібліотерапевтом реакції індивіда на прочитану книгу.

Інтерв'ю – засіб отримання соціально-психологічної інформації за допомогою усного опитування.

Інфраструктура сфери діяльності бібліотерапії – сукупність матеріальних, організаційних, фінансово-економічних, кадрових, інформаційно-методичних та інших умов здійснення бібліотерапевтичної діяльності на індивідуальному та суспільному рівнях, які забезпечують формування фізичного та духовного здоров'я людей, розвиток культури здорового способу життя.

Казкотерапія – терапія середовищем, особливою казковою атмосферою, з метою активізації ресурсів, потенціалу особисті.

Клінічна (еволюційна) бібліотерапія передбачає використання елементів психотерапії при наявності у особистості проблем із здоров'ям або при необхідності виведення його зі стресової ситуації/

Книга – неперіодичне видання у вигляді зброшурованих аркушів друкованого матеріалу, набір письмових, друкованих, ілюстрованих або порожніх аркушів, виготовлених з паперу, пергаменту або іншого матеріалу, як правило, скріплених з одного боку. Сторони аркуша називаються сторінками.

Криза – стан душевного розладу, який визвано діяльністю незадоволеності собою та своїми взаємовідносинами з навколишнім світом.

Критерії ефективності діяльності бібліотерапевта – покращення психологічного стану читача, яке досягається за допомогою комплексу засобів, в тому числі читання з метою самоосвіти, критика, самоконтроль.

Література – сукупність писаних і друківаних творів певного народу, епохи, людства.

Літературна компетенція – знання правил, які дозволяють носіям певної літературної культури сприймати інший читацький досвід.

Масова література – один з двох потоків сучасного літературного процесу (іншим є елітарна література). Розважальна й дидактична белетристика, яка друкується великими накладками і є складовою «індустрії культури». Використовуючи стереотипи масової свідомості й популярську стратегію завоювання публіки, а також примітивізувати художні відкриття «високої» літератури, такі твори передбачають спрощене, комфортне читання. Їхні типові ознаки – пригодницький або звulьгаризований романтичний сюжет, який має зовнішню напружену динаміку і часто щасливий фінал – «хеппіенд».

Методи бібліотерапевтичної діяльності – система інформаційного та ідейно-емоційного впливу; сукупність засобів сумісних дій бібліотерапевтів та читачів/пацієнтів, спрямованих на рішення завдань.

Мотиваційний етап бібліотерапевтичного процесу – зміна стану пацієнта за рахунок мобілізації його душевних і духовних сил.

Мотиви – це те, що спонукає діяльність людини, заради чого вона здійснюється.

Неспецифічна бібліотерапія передбачає навчання читачів /пацієнтів методам заспокоєння, отримання задоволення, формування упевненості в собі, високої психічної активності, постійної роботи на своїм загальним розвитком.

Обслуговування читачів – основна функція бібліотеки, спрямована на задоволення читацьких потреб у творах друку та інших носіях інформації, надання допомоги при їх виборі та використанні.

Особистісний потенціал бібліотерапевта – можливості бібліотерапевта вирішувати означені перед ним завдання щодо професійно-особистісного розвитку конкретної людини.

Особистісно-професійні якості бібліотерапевта – сукупність певних характеристик, які забезпечують професійну діяльність бібліотерапевта, зокрема терпіння, тактовність, розуміння, здатність увійти в стан клієнта, переконаність.

План читання читача – перелік книг, які склав бібліо-терапевт, з урахуванням значимого конфлікту, враховуючи читацький рівень. Зазвичай складається з 7-12 назв і розрахований на 3-4 тижня.

Психологія читання – наукова дисципліна, яка вивчає формування навичок читання, структуру сприйняття та розуміння літератури, роль і особливості психічних процесів і стану людини при читанні, їх залежність від об'єктивної якості друківаних видань, від особливостей читацької психології особистості.

Психологія читача – наукова дисципліна, яка вивчає структуру читацької психології, природу та закономірності її основних напрямів, фактори її формування та виховання, типологію читачів, соціально-психологічні особливості читацьких груп і аудиторій.

Психотерапевтична техніка – сукупність знань, умінь, навичок психотерапевта, методик і прийомів, які використовуються в психотерапевтичній діяльності.

Психотерапія – психічний вплив на хворого з лікувальними цілями.

Рецептурний етап бібліотерапевтичного процесу – корекція певного діагнозу з урахуванням природи захворювання за допомогою спеціально підібраної літератури.

Розвиваюча бібліотерапія – це навчальних досвід щодо само актуалізації, саморозкриття особистості або загальному саморозвитку особистості, якій проводиться в умовах навчальної моделі.

Самостійна робота з книгою – самостійна діяльність читача щодо розуміння, засвоєння змісту, оцінки думок автора, ретельної проробки книги за допомогою зосередження уваги, охоплення сутності прочитаного, відкидання дрібниць, логіки мислення та яскравості уявлення.

Специфічна бібліотерапія передбачає навчання читача/пацієнта методам контролю, емоційної переробки, тренування, вирішення конфліктів.

Спілкування – взаємовідносини людей, головна умова, спосіб існування та розвитку кожного з них.

Такт бібліотерапевтичний – дотримання бібліотерапевтом почуття міри у відносинах читача. Спирається на знання вікової психології та індивідуальні особливості людини. Виявляється в умінні вести себе відповідним чином в різних бібліотерапевтичних ситуаціях.

Типологія читачів – наукова класифікація читачів за загальними ознаками; є одним із засобів диференціації читачів.

Форми бібліотерапевтичної діяльності – затверджена практикою система застосування сукупності визначених засобів і методів утягування людей до процесу формування здорового способу життя, в культуру його формування.

Функції бібліотерапевта – обов'язки бібліотерапевта. Виокремлюють гностичну, проектувальну, конструктивну, організаційну, комунікативну, діагностичну, інформаційно-аналітичну, прогностичну та педагогічну функції.

Читання - вид комунікативно-пізнавальної діяльності (духовного спілкування взаємовпливу людей), спрямований на задоволення різних потреб (духовних, професійних, естетичних і т.д.) засобами друкованої інформації.

Читач - соціальний суб'єкт читання як регулярної діяльності, які відповідають його духовним потребам, який характеризується специфічною читацькою психологією і є у той же час об'єктом впливу з боку автора, друкованої продукції, каналів її розповсюдження.

Читацька психологія – цілісне структурне утворення в суспільній або індивідуальній свідомості, яке регулює взаємовідносини читача та друкованої продукції.

Читацька спрямованість – динамічна система відносин особистості, групи або суспільства до читання творів друку; визначається вибірковістю читацької активності та виявляється в потребі в читанні, читацьких інтересах, сталих мотивах читання.

Читацьке сприйняття – процес відображення та переробки змісту книги в свідомості читача.

Читацький інтерес – вибірково-позитивне відношення читача до читання творів друку, емоційно привабливих або значних для нього в певному аспекті.

ІХ. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДО КУРСУ «БІБЛІОТЕРАПІЯ»

1. Підберіть визначення до термінів

бібліопсихологія ____;

бібліотерапія ____;

арт-терапія ____.

а) терапія засобами мистецтва. З цією метою використовуються прикладні види мистецтва;

б) наука про закономірності, механізми, засоби збереження та укріплення фізичного та духовного здоров'я, цілісності особистості в несприятливих умовах за допомогою синтезування ситуацій читання спеціально підібраної літератури;

в) галузь психології, яку розробив М. О. Рубакін та інші бібліопсихологи на початку ХХ століття. Вивчала психотерапевтичний потенціал друкованого слова, побудову типології літератури згідно її терапевтичному впливу.

2. Термін «бібліотерапія» вперше застосовано у: а) 1925; б) 1904; в) 1916; г) 1910.

3. Перший кабінет бібліотерапії в СРСР відкрито:

а) за ініціативи А.М. Міллер в санаторії «Липовий гай» (Полтавська область) у 1964 році;

б) за ініціативи І.З. Вельвовського в санаторії «Березівські мінеральні води» (Харківська область) у 1967 році;

в) за ініціативи М.П. Кутаніна в санаторії «Зелений гай» (Дніпропетровська область) у 1957 році;

г) за ініціативи І.Є. Дядьковського в санаторії «Березівські мінеральні води» (Харківська область) у 1965 році.

4. Виберіть форми бібліотерапії:

а) індивідуальна; б) колективна; в) масова; г) групова.

5. Виберіть види бібліотерапії:

а) пацієнтоцентрична; б) клінічна; в) медична; г) розвиваюча.

6. Виберіть методи індивідуальної бібліотерапії:

а) розслаблення, відволікання, самоконтроль, самопідготовка, читання вголос;

б) бесіда, самоконтроль, самодопомога, творче самовираження, читання вголос;

в) консультація, бесіда, читання вголос, самодопомога, розслаблення;

г) читання вголос, відволікання, консультація, самоконтроль, розслаблення...

7. Запропонуйте типологію читачів в бібліотерапевтичній роботі.

8. Виберіть групу методів, які не відносяться до групової бібліотерапії:

а) пізнавально-поведінковий, психологічний, ототожнення з персонажем, розслаблення, відволікання, профілактичний, лікувальний, консультація, інтерактивний;

б) консультація, пізнавально-поведінковий, психодинамічний, ототожнення з персонажем, розслаблення, відволікання, профілактичний, лікувальний, інтерактивний;

в) розслаблення, консультація, психодинамічний, відволікання, ототожнення з персонажем, профілактичний, лікувальний, інтерактивний, пізнавально-поведінковий;

г) психодинамічний, інтерактивний, обговорення, консультація, ототожнення з персонажем, бесіда, розслаблення, відволікання, профілактичний.

9. Казкотерапія – це:

а) терапія за допомогою казок;

б) дуже ефективний метод у корекції поведінки дитини, опрацювання його страхів, мотивів;

в) терапія середовищем, особливою казковою атмосферою, з метою активізації ресурсів, потенціалу особисті;

г) виховання дитини казкою.

10. Перелічте функції притаманні бібліотерапевту.

Х. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Бібліотерапія як наукова бібліотечна дисципліна: об'єкт, предмет, категорії, методи.

2. Взаємозв'язок та взаємовплив бібліотерапії з суміжними дисциплінами (фізіологією, медициною, соціологією, психологією, педагогікою тощо).

3. Моделювання бібліотерапевтичної діяльності.

4. Бібліотерапевтичні функції бібліотекаря в різних соціальних умовах.

5. Класифікація форм, видів і методів бібліотерапії.

6. Читацькі потреби особистості в несприятливих умовах та кризах.

7. Особливості сучасного інформаційного середовища, що впливає на читацький розвиток особистості.

8. Бібліотерапія і соціальна адаптація особистості.

9. Бібліотерапія і психологія читання: аспекти взаємодії.

10. Історія та сучасний стан вітчизняної бібліотерапії.

11. Історія та сучасний стан бібліотерапії за кордоном.

12. Сучасні дослідження з проблем бібліотерапії.

13. Види бібліотерапевтичного читання.

14. Типологія читачів в бібліотерапії.

15. Бібліотерапія та психологія бібліотечного обслуговування.

16. Бібліотерапевтичні заходи в бібліотеках.

17. Професіограма бібліотекаря-бібліотерапевта для роботи в різноманітних умовах.

18. Корекція та самокорекція особистості через удосконалення читацької діяльності.

19. Масове та «елітарне» читання в дисконформних та кризових ситуаціях.

20. Саморегуляція читацької діяльності особистості.

XI. ТЕМИ НАУКОВИХ І ДИПЛОМНИХ РОБІТ

1. Бібліотерапія як основа інформаційного захисту особистості на сучасному етапі.
2. Місце бібліотерапії у сучасному суспільстві,
3. Бібліотерапія в контексті естетотерапії.
4. Бібліотерапія та психологія читання: аспекти взаємодії.
5. Бібліотерапія як напрям саморозвитку читачів бібліотек.
6. Терапевтична класифікація літератури: критерії відбору.
7. Робота бібліотеки з організації бібліотерапевтичних заходів: основні напрями.
8. Бібліотекар-бібліотерапевт: сучасні концепції підготовки фахівців.
9. Бібліотерапевтичні методи впливу на особистість читача в сучасних умовах.
10. Клінічна та розвивальна бібліотерапія: технологія реалізації.